

apostolorum scripsisse perhibetur. ¶ Salutate eos qui sunt Laodiceæ fratres, & Nympham, & domesticam eius Ecclesiam.) Quoniam simili modo & pro his qui Laodiceæ sunt, sollicitus erat, in eorum epistola hos saluandos monet, Nympham chariorem existimâs, cuius & domum salutât. Tam enim deuota uidetur fuisse, ut omnis domus eius signo titulata esset crucis. ¶ Et cum lecta fuerit apud uos hæc epistola, facite ut & Laodicensium Ecclesiæ legatur, & Laodicensium uos legatis.) Quia generales sunt institutiones Apostoli, & ad omnium profectum scriptæ epistolæ, idcirco etiam Laodicensibus epistolam hanc legi præcepit, ut per hanc quid agendum sibi esset, addicerent: & Colossenses ut eorum legerent iuxta sensum supradictum. ¶ Et dicite Archippo: Vide misterium quod suscepisti in domino, ut illud implcas.) Præpositum illorum per eos ipsos commonet, ut sit sollicitus de salute ipsorum. Et quia plebis solius causa scribitur epistola, ideo quæ non ad rectorem ipsorum destinata est, sed ad Ecclesiam. Post eum Epaphram, qui illos imbuuit, hic accepit regendam eorum Ecclesiam. ¶ Ipsa enim saluatio mea manu Pauli, memores estote uinculorum meorum. Gratia uobiscum.) ¶ Et confirmet epistolam manu sua scriptam dicit, memorans ut in mente habeant exitus eius, quos patiebatur pro salute gentium, & tales se præberent, ut non ferrat ægre pati pro his iniuriis.

DIVI AM

BRO SII MEDIOLANENSIS EPISCOPI
commentarij in epistolam beati Pauli
ad Thessalonicenses.

PRÆFATIO.

VT horum, id est Thessalonicensium exëplo alios exhortetur ad fidei incrementa, istos laudat eo, quod in accepta gratia permanentes, ad profectum

Etiam præmij aucti sunt meliora sectando, ut & ad perfectum tenderent, & eorum uirtutibus quæsitâ dignitas ceteros prouocaret. **T**antâ enim fidei imbiberunt spiritû, ut spe futurorum etiam ciuium suorum **M**acedonû persecutiones illatas pro nomine **C**hristi deuoto animo paterentur. **U**t horum ergo meritum, & suam ex eorû profectu læticiam literis signet, ita scribit ad eos.

CA P V T I.

PAULVS & Sylluanus & **T**imotheus **E**cclēsiæ **T**hessalonicensium in deo patre, & in domino **I**esu **C**hristo gratia uobis & pax.) **T**rium quidem episcoporum nomina literæ continent, sed sensus & uerba solius **A**postoli sunt. **Q**uia enim communi gaudio exultant in profectu illorum, ex consensu ad plebem epistola scribitur in exultatione dei patris, & domini **I**esu **C**hristi pacem & gratiam his exoptans. ¶ Gratias agimus deo semper pro omnibus uobis, memoriam uestri facientes in orationibus nostris, sine intermissione memores operis fidei uestre & laborum charitatis, & expectationis domini nostri Iesu Christi coram deo & patre nostro.) **Q**uoniam omnia bona à deo sunt, idcirco ei primum gratias referunt in profectu illorum, qui dignatus est non solum donum suum dare hominibus sub peccato constitutis, sed in filios hos adoptare, simul adiuuans eos ad omnia exitia toleranda, ut digniores fiant. **Q**uâobrem meminisse horum dicunt se in orationibus suis, eo quod crebresceret in opere fidei cæteris **E**cclēsijs, ut nutu dei perficerent opus ceptum, prompti in studio charitatis & patientiæ, & spei aduentus domini ante deum, qui dignatus est filij suum incarnare pro salute humana. **P**lacitum enim dei est, si proficiatur in **C**hristo. ¶ Sciētes fratres dilecti à deo electionem uestram, quia **E**uāgelium nostrum non fuit ad uos in uerbo solum, sed & in uirtute & in spiritu sancto, & plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in uobis uestri causa.) **N**umiles se fuisse inter eos significant, ut illis formam darent

mansuetudinis, non quod defuerint quæ ad fidem illos hortarentur magnalia, quia doctrinæ euangelicæ robur uirtus præstabat signorum & prodigior: in spiritu sancto, id est, non in phantasia, sed in ueritate plenitudinis, ut nulli necessitati deesset auxilium, sed superabundans gratia uideretur & in doctrina, & in cōuersatione, & in agris curandis, ut perfectum opus spiritus sancti apparet in **Thessalon.** **Ecclesiis,** ut in nullo se minores uidentes ludæorum **Ecclesiis,** gauderent in dono dei, qui participes illos facere dignatus est promissionis **Abraæ.** ¶ **Et uos imitatores nostri facti estis, & ipsius domini suscipientes uerbum in pressura multa cum gaudio spiritus sancti, ira ut fueritis uos exemplum omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia.**) Cupidi credulitatis probra & iniurias à ciuibus suis passi, tolerarunt fiducia futurorum. Vnde æmuli dicuntur apostolorum, & ipsius domini, quia & dominus eadem passus est à ludæis, & **Apostoli** sequentes fidem dei persecutiones passi sunt gaudentes, quia digni habiti sunt pro nomine domini contumelias pati, scientes pro his magna fore præmia repromissa. Idoneus enim seruus probatur, quādo pro amore domini sui inimicos eius offendit. Cuius rei memores gauisi sunt spe promissionis in pressura. Itaque magna exhortatio est ad profectū, cum similes illos factos dicit, & **Christi** & apostoli, ad formam præbendam cæteris credentibus illis in locis, quibus fama illorum ambulabat. ¶ **A uobis enim diffamatus est sermo domini non solum in Macedonia & in Achaia, sed in omnem locū fides uestra quæ est ad deum processit.**) Tale est hoc, quale & illud ad **Romanos,** cum dicit: **Quia fides uestra prædicatur in uniuerso mundo** sed in his amplius, quia non solum fides, sed opus fidei illorum peruenit in omnem locū. ¶ **Ita ut non necesse habeamus nos aliqd eloqui.** Ipse enim de nobis annunciant qualem introitum habuerimus ad uos, & quomodo conuersi estis ad deum ab idolis seruendum deo uiuo & uero, & ad expectandum filium eius de cælis, quem suscitauit à mortuis **Iesum, qui eripuit**

IN EPIST. AD THESSAL. 501

eripuit nos ab ira ueniente.) Sic peragrasse dicunt famam introitus sui & conuersationis eorum cum prædicatione Euangelij, ut nõ esset necesse ea dicere. Superfluum est fari, quæ nota sunt: Ad omnes enim in circuitu peruenerat, ira ut & annuntiarent cæteris, qua deuotione susceperant apostolos. Et quia ad omnia quæ audierat ab eis, fuerant promptiores, relinquentes deos mortuos: expectarent autem Christum de cælis, quem humanæ salutis causa mortuum audierant, & resurrexisset de uicta morte, & cum carne assumptum in cælos, ministra nube ad confusionem prudentium mundi, qui consideratione habita mûdanorum, carnis naturam, quæ grauis est, putant non posse fieri ut sustollatur in cælos. Hoc effectu fit spiritus sancti, ut erubescant terrigenæ prudentes.

CAPVT II.

IPSI enim scitis fratres introitum nostrum ad uos, quia non inanis fuit, sed ante passi, & contumelijs afflicti, sicut scitis in Philippis ex certa libertate ausi sumus in deo nostro loquendo ad uos Euangelium dei in magno certamine.) Hanc pressuram quam nunc memorat, passus est in Philippis, cum Sylea propter spiritum Pythonem, quem a puella eiecerat, quod iam suo loco dictum est. Cui pressuræ non cessit, sed fortior inuentus est, dum audet prædicare, nec loqui timet, spe utique promissi præmij, ut & hi securi essent in persecutionibus, gaudentes propter futuram mercedem. Signum ergo deuoti & fidelis prædicatoris hoc dicit esse, si in pressura loqui uerbum dei nõ timeat, inane illum significans, qui terrore presente formidinem patitur prædicandi: Qui enim securus est de promissa spe, non cedit ut coronetur. ¶ Nam exhortatio nostra nõ ex fallacia neq; ex immûdicia, neq; in dolo, sed sicut probati sumus a deo, ut crederetur nobis Euangelium, ita loquimur, non ut hominibus placentes, sed deo, & qui probat corda nostra.) Hoc propter pseudoapostolos dicit, qui dolo & fallacia prædicabant non missi, ut

circūuenirent gentes ad seruiendum legi factorum. **Iste** autem electum se & missum prædicare multis probat rebus, quia & in pressuris fortior inuentus est, & in conuersatione irreprehensibilis, ut nihil esset in hoc quod minus deo uideretur dignum prosequentibus signis. **Quidam** enim quæstus causa **Christum** prædicabant fauori hominū seruientes: quia & in arguendo remissiores erāt quippe cum nec autoritas esset: & in tribulatione infirmi, quia non ex corde, sed in fallacia erat sermo eorum. **Omnis** enim qui aliquid sine spe agit, orta tribulatione succumbit. **¶** Nec enim unquam in uerbo adulationis conuersati sumus sicut scitis, nec in occasione auariciæ, deus testis est. Nunc aperit quod supra significauit, cum dicit: Non in occasione auaritiæ, deum dans testem, quia istud ex corde faciebat, non hypocrisis, quasi contemnēs pauca, ut forte plura offerentur. **Vnde** & ipsos conuenit scientes ac probantes quia nulli fuerat adularus. **Pseudo** enim apostoli formā auariciæ dari sibi optabant, ut ipsa occasione, dum ueros apostolos omnia illata uidēt accipere, possint ipsi sine inuidia simpliciores homines deprecari. **¶** Nec quærentes ex hominibus gloriam, neque a uobis, neque ab alijs, cum possemus honori esse, ut Christi apostoli. In tantum grauat pseudoapostolorū causam, ut se abnuere dicat, cum liceret illi obsequia requirere, ad comprimendos eos, quibus nec facultas erat, nec pudor, & tamen honorem sibi poscebant, se enim potius quàm dei doctrinam commendari uolebant. **Apostolus** autem qui gloriam non ad præfens, sed in futuro requireret, se humilem faciebat, ut dei prædicatio exaltaretur. **¶** Sed fuimus paruuli in medio uestrum, tanquam si nutrix toueat filios suos, ita desiderantes uos cupimus impartiri uobis, non solum Euangelium dei, sed etiam animas nostras, quia charissimi nobis facti estis. **Tantum** affectū habere se circa illos ostēdit, quē quia uerus est, nō uerbis magis quam rebus probatum uult uideri: potest enim in uerbis latere fallacia, ut his exhortationibus prouocati, omnem sensum suum in dilectione haberent.

berent apostoli. ¶ Meministis enim fratres laborem no-
strum & fatigationem, nocte & die operantes ad hoc, ne
quem uestrum grauaremus.) Hoc est quod dicit in A-
ctis apostolorū: Omnia, inquit, quæ mihi & his qui sunt
mecum, fuerunt necessaria, laborauerūt manus istæ. Vn-
de & in alia epistola, dicit: Qui non laborat, nec mandu-
cet. Et hoc contra pseudoapostolos, qui ut ociosi mandu-
carent, prædicatores se fingebant esse. Vt ergo exemplū
daret quemadmodum gubernanda sit uita Christiana,
& simulatores proderet, labori insistebat humano, offu-
scās pseudoapostolos, propterea quia qui labori insistūt
à malis cogitationibus declinant, occupantes animum
suum & à periculis prohibentes. ¶ Prædicauimus uobis
Euangelium dei, uos testes estis & deus quā sanctē &
iuste & sine querela uobis qui creditis facti sumus sicut
scitis, quomodo unumquemq; uestrum ut pater filios ob-
secrantes uos & consolantes ad hoc, ut ambuletis digne
deo, qui uocat uos in suum regnum & gloriam.) Mani-
festa sunt hæc. Cōmonet em̄ illos quō crediderint se præ-
dicantem, & qualem eū fuerint experti, & quæ præcepta
dederit eis, ut digni fierent deo, qui illos uocauit de ter-
ris ad cælos, ut exuscitet læticiam illorum. ¶ Ideoq; &
nos gratias agimus deo sine intermissione, quod cum ac-
cepissetis à nobis uerbū auditis dei, suscepistis nō ut uer-
bum hominum, sed sicut est uere uerbū dei, quod & ope-
ratur in uobis qui credidistis.) Deo gratias referunt, q̄
aperuit sensus illorum ad recipiendum Euangelium su-
um. Gloria enim prædicantium est, quando audientes fa-
cile credūt. Tāta em̄ deuotiōe receperūt uerbū ut, p̄barēt
se intellexisse dei esse doctrinā. ¶ Vos em̄ fratres imitato-
res facti estis Ecclesiæ dei, quæ sunt in Iudæa, quæ sunt in
Christo Iesu, quia eadem passi estis & uos à cōtribulibus
uestris, sicut & ipsi à Iudæis, qui & dominum intereme-
runt Iesum, & prophetas, & nos persecuti sunt, & deo nō
placuerunt, & omnibus hominibus aduersantur, prohib-
entes nos gentibus loqui ut saluentur, ad hoc ut supplē-
ant peccata sua semp, sed præuenit ira dei super eos usq;

ad finem.) De impietate atq; crudelitate queritur diffidentium Iudæorum, qui non solum suæ salutis inimici sunt, uerumetiam aliorum prohibentes ne credant, & salui fiant, ab initio parricide: uel domino enim communi parcere debuerant, qui conseruis & propositis suis nõ pepercerunt, ut repleantur peccata eorum intantum, ne aliquando misericordiam consequi mereantur. Ideo **Thessalonicenses** à ciuibus suis eadem passos dicit, imitatos patiētiam sanctorum, & domini nostri Iesu Christi, cuius sceleries autores inducit Iudæos, ut & quanta gloria digni sint qui pro nomine domini patiuntur, & quæ ultio infestis & infidis præparata sit, dinoscatur. **Nos autem fratres desolati à uobis ad tempus horæ, facie nõ corde, abundantius festinauimus faciem uestram uidere in multo desiderio. Quapropter uoluim⁹ uenire ad uos, ego quidem Paulus & semel & iterum, sed impediuit nos Satan⁹.** Non animo, sed corpore diuulsos se dicit ab eis. **Charitas enim non diuiditur nec separatur, sed propter maiorem instructionem etiam faciem eorum cupere se dicunt uidere.** In rebus enim diuinis deficiunt articuli comprehendere, quæ possunt dici. **Nec enim sufficit dies stilo his, quæ una hora possunt depromi, ut non dicam quædam esse mystica religionis nostræ, propter carnales sensus ne scandalum patiantur, facile publicari nõ debeant: quia non omnibus dicenda sunt omnia, sed pro uniuersuiusque captu moderanda sunt dicta, aliter rudibus, aliter fundatis.** Idcirco præsentia corporis requiritur, quia sic perficitur ueritas charitatis. **Quàmuis enim charitas nõ diuidatur, desiderium tamen facit absentia corporis.** Deniq; osculis & amplexibus animorum expletur uoluntas. Cui rei impedimento asserit fuisse Satanā, qui etiam apostolis obuias manus tēdebat, ne ueritatis ratio hominibus panderetur. **Accendebat enim perfidorum mentes, ut eos uerberibus ac uinculis detinerēt, ne loquerentur uerbum dei.** **Dixerunt enim maiores Iudæorum apostolis: Nõne præcipientes denunciauimus uobis, ne loqueremini in nomine Iesu ulli hominum? Sed** **quia**

quia quod non est à deo, stare non potest, dissoluunt impedi-
mēta Satanae. ¶ Qua est enim nostra spes, aut gau-
dium, aut corona gloriae, nonne uos coram domino no-
stro Iesu in aduētū eius? Vos enim estis gloria nostra &
gaudium.) Manifestum est, quia perfectio discipulorū
gaudium & corona magistri est. Hi enim sunt qui labo-
res fructuum suorum edituri sunt, fructum enim magi-
stri discipulus est obediens, cuius dum bona conuersatio
proficit magistro, fructus sui adet laborem. Labor
enim discipuli in opere bono, coronam dat magistro in
dice Christo.

CAPVT III.

IDCIRCO iam non tolerantes, optimum duximus
ut Athenis soli delinqueremur, & misimus Timo-
them fratrem nostrum, & participem operis dei in
Euangelio Christi, ad hoc, ut & uos confirmet & depre-
cetur pro fide uestra, ne quis moueatur in his pressuris.
Ipsi enim scitis, quia ad hoc positi sumus. Nam & cum
apud uos eramus, predicabamus uobis passuros nos pres-
suram, sicut factum est, & scitis.) Desiderij supramemo-
rati causas expressit. Idcirco enim praesentes esse apud
eos uolebant, ut animos eorum firmarent, ne quis ex his
scandalum pateretur de pressuris apostolorum, ut qui
tanta signa facerent, aliquando infirmarentur, ita hu-
miliati, ut uerberibus & uinculis subijcerentur. Ad quam
rem excusandam, Timotheum missum testatur, idoneū
doctorem, qui ostenderet hinc merita crescere Christia-
nis, si pro nomine domini passi, gratias agant, à quo hu-
ius rei mercedem expectant, simulque preces deo funde-
rent, ut stabiles essent. Quam persecutionem idcirco se
passuros predicauerant, ut per id quod praescientiam
huius rei habere se protestarentur, posse se effugere, &
declinare has iniurias approbarent: sed quia spes ma-
gna in his est, ideo illatas sufferre quidem libenter.

¶ Ideo & ego non tolerans amplius, misi ad hoc,
ut cognoscerem fidem uestram, ne quomodo at-
tentauerit ille tentator, & inanis fiat labor noster.)

Istud propter quosdam dicit, qui possint sedaci astutia
Satanæ, quia in omni plebe est pars firma & infirma, quo-
 rum causa sollicitus erat, ne amitteret fructum credulita-
 tis eorum. **E**t quia diutius passus non est, nescire se quid
 certius ageretur circa illos, misit **Timotheum** episcopum
 à se creatum, à quo posset certum scire. ¶ **M**odo autem
 cum uenisset **Timotheus** ad nos à uobis, & annunciauisset
 nobis fidem & charitatem uestram, & quoniam memo-
 riam nostri habetis bonam, semper desiderantes nos ui-
 dere, sicut & nos uos, ideo consolationem sumus adepti
 fratres in uobis super omni necessitate & pressura nostra
 per uestram fidem, quia nunc uiuimus, si uos steteritis in
 Christo.) Declarauit cur a lacri sermone scribat ad eos.
 Ideo enim nuncio ueniente, & firmitatem deuotionis il-
 lorum in fide & dilectione Apostoli declarante, lætus fa-
 ctus de communi concordia, scribit ad eos, securum ha-
 bens fructum fidei, & bonæ conuersationis eorum. ¶ **Q**uā
 enim gratiarum actionem possumus referre deo de uo-
 bis super omni gaudio, quo gaudemus propter uos corā
 deo nostro noctu dieq; abundantissime orantes, ut uide-
 amus faciem uestram, & suppleamus quæ desunt fidei ue-
 stræ.) Nihil dicit tam dignum, quod sufficere possit ad
 compensationem acquisitæ salutis gētium. **E**t quoniam
 prouexerant se persequerantia fidei, & actu uitæ melioris,
 magis ac magis cupit eos uidere, ut ea quæ ad perfectio-
 nem illorum pertinet ediscant sacramenta scilicet rerū
 spiritalium, quæ facile publicari non debent, ut scirent
 quis & quā immensus est quā iudicem sperabāt. **A**liud
 est enim fidem accipere, & aliud expositionem fidei. **A**-
 ltera enim disputatio est de natura patris & filij, & alia
 de personis. **P**ater ingenitus est, filius uero genitus. **Q**uā-
 tum ad personas pertinet, diuersum uidetur, cum sit in-
 diuidua unitas naturæ. **V**nitas enim non in persona est,
 sed in substantia. **S**piritus autem sanctus nō de gener pu-
 tetur, quia tertius ponitur. **Q**ui ergo de secunda perso-
 na non ambigit, admittit & tertiam. ¶ **I**pse autem deus
 & pater noster, & dominus noster **I**esus **C**hristus dirigat
 uitam

uitam nostram ad uos.) Integro ordine iter suum dispo-
ni postulat: primum à deo patre, quia ab ipso sunt omnia:
deinde à domino Iesu Christo, per quem sunt omnia, ut
uirtus atq; providentia patris & filij aduentum eius cõ-
mendet, ut acceptabilis fiat audientibus se, & impedimẽ-
ta diaboli soluerentur ad dirigendum iter eius. ¶ **Vos**
autem dominus multiplicet, & abundare faciat charita-
te in inuicem in uos, & in omnes, sicut & nos in uos, ad
confirmanda corda uestra irreprensã in sanctimonia
coram deo & patre nostro in aduentu domini nostri Ie-
su Christi cum omnibus sanctis suis.) **Vt** gaudium suũ,
quo de eis gaudet, cumulet in omnibus bonis, multipli-
cari illos exoptat, ut ueniens ad eos, plus inueniat in eis
quod laude dignum sit, quàm à Timotheo audierat, ut
irreprensibiles inueniantur cũ sanctis in charitate dei
patris, & aduentu domini nostri Iesu Christi, cum cõpe-
rit ante tribunal eius examinatio singulos approbare.
Deum uocat propter terrorem maiestatis eius: **Patrem**
uero propter benignitatem, qua dignatur credẽtes sibi
adoptare in filios, quod in aduentu domini manifesta-
bitur.

C A P V T IIII.

Quod superest itaq; fratres, rogamus uos, &
obsecramus in domino Iesu, ut quemadmo-
dum accepistis à nobis qualiter oporteat
uos ambulare & placere deo, sicut &ambu-
latis ut abũdetis magis.) **Hoc** est quod su-
pra dixi, quia ad cumulãdum gaudium suũ
crescere illos uult in bonis opibus secundũ mãdata apo-
stolica. ¶ **Scitis** enim quæ præcepta dederim uobis per
dominum nostrum Iesum Christum. **Nam** hæc est uolun-
tas dei sanctificatio uestra, abstinere uos à fornicatione,
scire unumquẽq; uestrum suum uas possidere in sancti-
monia & in honore, non in passione desiderij, sicut & gẽ-
tes quæ ignorant deum, ut ne quis supergrediatur, neq;
circũueniat in negotio fratrem suum, quoniam uindex
est dominus de his omnibus, sicut & prædicauimus uo-
li s bis,

bis, & testificati sumus.) Quāuis laudet eos in tota epī-
 stola, tamē commonet ne aliqua surreptione ad illicita
 deducantur, ut incurrant uindictam, quam ultricem ma-
 lorum didicerāt, scientes hoc deo placere, si corpora sua
 intaminata custodiant, sed & cum fratribus simpliciter
 agant, ne similes gentibus inuenti, adoptionis nomine
 abdicentur. ¶ Non enim uocauit nos deus in immundi-
 ciam, sed in sanctimoniā. Quapropter qui spernit hæc,
 non hominem spernit, sed deum, qui dedit spiritum san-
 ctū in uos.) Vt fortius astringat ad ea quæ docet, dei in-
 terponit personam, dicens: Non hominem spernit qui
 præterit præcepta, sed deum. Quem ideo dicit spiritum-
sanctum nobis dedisse, ut sancte uiuamus: quia in cor-
 pore subdito peccatis, non habitat spiritus sanctus. ¶ De
affectione autem fraternitatis non habemus necessitatē
scribendi uobis, ipsi enim uos à deo docti estis, ad hoc, ut
uos inuicē diligatis. Nā & facitis illud in omnes fratres p-
uniuersam Macedoniā.) Etiā hoc cū facere illos laudat,
cōmonet tamē ut propensius hoc agāt. Quos em̄ ab ipso
deo doctos dicit, promptiores esse debere in fraterna dī-
lectione significat, Propter multā em̄ charitatē deus mi-
sertus est nostri, cuius imitatores effecti, non immerito
adoptatos nos ostendimus à deo in filios. ¶ Hortamur
aut uos fratres abūdare magis, & eniti q̄scere, & uestrū
negociū agere, & opari manibus uestris, sicut uobis præ-
cepimus, ut honeste ambuletis ad eos q̄ foris sunt, & nul-
lius desiderii sit uobis.) Item hortatur eadē, ut data opa
abundent bonis actibus. Vt em̄ significet uere hoc esse qd̄
placet deo, frequenter hoc monet. Iusticiæ em̄ uia tenē-
da est, ut ad misericordiā iure ueniat, ut qui sunt infe-
riores substantia, manibus laborent, ut ipsa intentione
tollātur à uulgari inquietudine, & à praua cogitatione,
ut disciplina eorū etiā ab infidelibus laudetur, & prouo-
cari ad fidem possint. ¶ Nolumus autem uos ignorare
fratres de his qui dormiunt, ne cōtristemini, sicut & cæ-
teri qui spem non habent. Nam si credimus quod Iesus
mortuus est, & resurrexit, sic & deus illos qui dormierūt

Sap. 1

per

per Iesum adducet cum eo.) Manifesta est ratio, quia si resurrectio creditur mortuorum futura, non sunt lugendi qui cum signo crucis exeunt. Lugendi autem uere sunt infideles, qui hinc transeunt in gehennam, ut ediscant uerum esse quod credere noluerunt. Fideles autem resurgēt ad gloriam, ut qui in seculo stulti habiti sunt propter fidem, uideantur prudentes. Prouiderunt enim sibi gloriam. Hi sunt qui per Iesum, id est sub spe fidei huius exeuntes, adducentur cum eo in aduentu eius, ut ab omnibus uideantur. Cum tamen ipse defuncti excessum lugendum prohibeat, ipse alibi dicit: Ne tristitiam habere. Sed iam suo loco solutum est. ¶ Hoc enim uobis dicimus in uerbo domini, quia nos qui uiuimus, qui subrelictī sumus in aduentu domini, non praeuenimus eos qui dormierunt, quia ipse dominus in iussu & in uoce archangeli, & in tuba dei descendet de caelo, & hi qui mortui sunt, in Christo resurgent primi. Deinde nos qui uiuimus, unā cum illis rapiemur in nubibus obuiam domino Christo in aera, & sic semper cum domino erimus. Quare consolamini uos inuicem in his uerbis.) Sensum domini loqui se profiteatur cum dicit: Hoc uobis dicimus in uerbo domini. Ut enim fidam spem & ratam gloriam resurrectionis sanctis promissae demonstraret, ordinem ipsum quomodo futura sit, exponit, nutu iudicis Christi sancto spiritu intemante: ut ipsa spe, qui charos suos praemiserunt, non doleant, addiscentes quia in aduentu domini priores resurgent qui in Christo moriuntur. Ipse enim Christus dominus uoluntate patris quasi primus angelus dei cum exercitu caelesti, sicut continetur in Apocalypsi Ioannis apostoli, descendet de caelo ad gerendum bellum nomine dei contra antichristum. Quo extincto, iussu eius resurgent mortui. Hoc est ergo in tuba dei descendere, nomine dei bellum gerere. Est enim, ut ipse dixit ad Iesum filium Naue, dux & princeps exercitus domini, propter quod archangelus dicitur. Cum autem in tuba dei descendet, deus est, quia utriusque continent scripturae, sicut in Exodo, quem angelum in flamma apparuisse Moysi legimus,

Philip. 1

Iosue. 5

statim

statim ipsum in subiectis esse deum cognoscimus, id est filium dei, dicente eadem scriptura: **Ecce** accedens, inquit, **Exod. 3.** Moyses, auerit se, quia non potuit considerare in faciem dei. **Deus** ergo est, quia filius dei uerus est. **Dux** autem & princeps ideo, quia caput omnium est, quia per ipsum omnia. **Resurgentibus** ergo primis, qui in **Christo** mortui sunt, deinde nos qui uiuimus, rapiemur una cum illis baiulis nubibus obuiam **Christo** in aera, ut cum domino oes ueniant ad praesidium, & quos occiderat, uideat uiuos: quia sicut domino famulatae sunt nubes, ita & his quos fratres suos dignatus est appellare. **Et** sic semper cum domino erimus. In ipso enim raptu mors proueniet, & quasi per soporem, ut egressa anima in momento reddatur. **Cum** enim tollentur, morientur, ut peruenientes ad dominum, praesentia domini recipiant animas, quia cum domino mortui esse non possunt. **Hac** spe consolari inuicem iubet eos, qui adhuc more gentili charorum suorum excessum putabant lugendum.

CA P V T V.

De temporibus autem & momentis fratres non est necesse uobis scribi. **Ipsi** enim diligenter scitis, quia dies domini ut fur noctu sic ueniet. **Cum** dicit pax & firmitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, quem admodum dolor partus praegnantis, & non effugient. **Hoc** est quod in **Euangelio** dominus locutus est dicens: **Vigilate**, quia nescitis horam quia dominus ueniet. **Et** iterum: **Si** quis uobis dixerit: **Ecce** hic **Christus**, aut ecce illic, nolite credere. **Subito** enim & ex insperato apparebit sicut coruscatio apparet ab oriente in occidentem, habes secum militiam exercitus dei patris ad perdicionem antichristi, & satellitum eius. **Cum** enim securi fuerint perfidi de regno diaboli, interfectis sanctis, **Enoch** & **Nelia**, & laeti de uictoria inuicem sibi mittentes munera, sicut dicit **Apocalypsis**: **Tunc** illis subito ueniet repentinus interitus. **In** aduentu enim suo **Christus** hos oes disperdet, ut uidentes sancti qui euaserint, glorientur.

Matth. 27**Luc. 17****Vos**

¶ Vos autem fratres non estis in tenebris, ut uos dies ille tanquam fur comprehēdat. Omnes enim uos filij luminis estis & filij diei, non estis noctis neque tenebrarum. In tenebris ignorantiam significat & mendacium, in die autem scientiam & ueritatem. Idcirco Christianos non in tenebris esse dicit, gentiles autem uel incredulos Iudæos filios tenebrarum, quia cultores sunt mendacij. Quamobrem fideles securos esse debere significat, quia non ignorant futurum aduentum domini, sed expectant solliciti ut ueniat: qui autem ignorant diffidētes de eo, repente illos comprehendet improuidos, & interficiet. ¶ Igitur non dormiamus sicut & ceteri, sed uigilemus & sobrii simus: hi enim qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui inebriantur, nocte sunt ebrj. Nos autem qui diei sumus, sobrii sumus, induiti thoracem fidei & Charitatis & galeam spem salutis, quia non posuit nos deus in iram, sed in acquisitionē salutis per dominū nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis, ut siue dormiamus siue uigilemus, simul cum eo uiuamus. Propter quod exhortamini inuicē & edificate alterutrum, sicut & facitis. Apertum est quod dicit. Commonet enim ne securi de nomine salutis, negligenter agamus, ideoque tribus propugnaculis nos muniri debere, id est fidei, & spei, & charitatis. Dum enim fides manet, spem excitat: spes autem necessaria sollicita est de promissione, nec dormit, charitas autem deuotum offeret deo. Nihil enim aduersum admittit charitas. Idcirco enim mortuus pro nobis dominus Iesus, et resurrexit, ut siue uigilemus, hoc est uiuamus, siue dormiamus, id est moriamur unā cum illo æterna uita fruamur. Hoc est quod supra dixit quia fideles in aduētū domini, iam mortui quam uiui obuiam tollentur domino & sic semper uiuent cum eo. In hoc meditandum docet, ut inuicem se in eo edificent sensum. ¶ Rogamus autē uos fratres, ut cognoscatis eos qui laborant in uobis, & præsumunt uobis in domino, & monent uos, ut illis summū honorem habeatis in charitate propter opera ipsorum. Pacem habete inter uos.) Hoc est quod dicit & in alia 1. Tim. 3
epistola

epistola, presbyteros duplici honore honorandos, qui laborant in uerbo & doctrina. Potest enim pigere eum, qui per inopiam patitur, exercitium facere quod profit audientibus. Quid enim prodest honorem sine fructu habere? aut quid magnum est offerre ei carnalia, qui tribuit spiritalia? Sicut enim diuitia negligentiam pariunt salutis, ita egestas dum saturari querit, a iusticia declinat.

Prouer. 10

Hinc Salamon, nec nimis diuite se petit fieri, nec egestosum. Hoc ipsum tamen in charitate fieri debere, ut honorificentia sacerdotis non de timore magis sit, sed de amore, ut etiam illi proficiat qui facit. Res enim quae sponte non fit, ad effectum non peruenit, quamuis ad praesens proficiat sumentis, nihil tamen proderit in futuro danti. Et quia dissensio multa generat mala, pacificos eos esse hortatur.

Rogamus autem uos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, opitulamini infirmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini in inuicem & in omnes. Semper gaudete in domino, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Haec est enim uoluntas dei in Christo Iesu in uobis.) Quonia necesse est quosdam in plebe esse immodestos, quosdam autem pusillanimes, hoc est timidos, quosdam uero fide infirmos, ideoque hos qui modesti sunt & magnanimes & fide fundati hortatur cum prece, ut his consulant, ut possint proficere sufferentes eos, ne si retributio fiat malorum, peiores se fiant. Idcirco nihil aliud quam bonum sectandum hortatur non solum in causa frarum, sed & in omnium. Possunt enim bonis operibus attrahi infideles ad credulitatem, ex qua semper gaudeatur in domino, hoc est in bonum, orandum autem sine intermissione. Sedulae enim preces prouocant animum iudicis ad dandam misericordiam. In omnibus uero actibus bonis, deo gratias agendas quae hanc tribuit doctrinam in Christo Iesu domino nostro.

Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere. Omnia autem probate, quod bonum est tenete, ab omni specie mala abstinete uos.) Hoc dicit, ut non facile alicui

per

per spiritum loquenti, interdicatur. Extinguitur enim si incipientis loqui feruor contradictione sopitur, ne forte non intelligentes dici ab eo spiritualia, iniuriam faciatur spiritui sancto, & peccent per ignoratiam, neque aliquem qui quasi scripturas reuelat non audiri patienter debere, sed omnia dicta examinari & sic iudicari, ne forte gratia datam fratri dum respuunt auctori repugnent. Omnia ergo quae dicuntur probanda monet, & quicquid sobrie & bene dictum fuerit retinendum. Quaecumque enim apostolorum & ipsius domini dictis congruunt, ea bene dicta habenda sunt & retinenda, ab his autem quae inimica fidei uidentur abstinendum. Solent enim spiritus mundi fallaciter, quasi per imitationem dicere bona, & inter haec subinducere praua, ut per haec quae bona sunt accepto ferantur & mala, ut quia unius spiritus dicta putantur, non discernantur ab inuicem, sed per id quod licitum est commendetur illicitum, auctoritate nominis non ratione uirtutis. Solent enim sub apostolorum nomine & ipsius domini nefanda docere & aduersa, ideoque omnia probanda monet, quia non possunt eloquia domini esse diuersa. Hinc est unde & Ioannis apostoli epistola: **Nolite, inquit, omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex deo sunt: quia si multa bona dicat, in aliquo autem quod fidei aduersum est promat, sciatur non esse spiritus sanctus. Nihil enim erroris in spiritu sancto poterit reperiri.** Sed aut per exercitium eloquii quaedam spiritualia, quaedam uero carnalia, quia omnis error carni deputatur, aut certe commento quodam astutiae bona fingit, ut his inserat mala, sicut supra memorauimus. **Quemadmodum in Montano & Priscilla & Maximilla prophetis Cataphrygarum, spiritus mundi imitatione quadam boni simulat, ut per multa uerisimilia, necnon & uera, mentiretur se esse spiritum sanctum.** **Ipsae autem deus pacis sanctificet uos per omnia perfectos, ut integer spiritus uester et anima & corpus sine querela in aduentu domini nostri Iesu Christi seruetur.** Deus pacis Christus est. Ait enim: **Pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis.**

1. Ioan. 4

Quippe

Ioan. 14 Quippe cum omnia quæ habet pater filij sint, hunc sanctificare nos optat **A**postolus, ut nos illufiret pietate clementiæ suæ, & omne uotum nostrū dirigat in perfectione, ut integer sit spiritus datus nobis. **T**unc enim integer est si bonæ uitæ studeamus, animam habentes mundam & corpus sine querela, ut totus homo sit perfectus. **P**otest enim corpus mūdum esse & anima inquinari per malum cogitatum, ideoq; spiritum in homine mundum dicit esse debere. **S**i autem mala uita uel cogitatio intercedat, non erit integer spiritus, quia deserit hominē peccatis obnoxium. **D**um enim dissentit anima & corpus, quāuis sine sensu sit, alieni ab illo efficiuntur, & per dēs eos non erit integer spiritus. **A**d hoc enim datur homini, ut maneat & sit quasi caput eius. Integer ergo nō erit quia perdit membra, dum recedit ab eo homo ea agens quæ odit spiritus sanctus. ¶ **Fidelis est deus qui uocat uos, qui & faciet. Fratres orate pro nobis.**) **F**idelem deū dicit in promissis suis, ut securi de præmio recte uersentur. **E**t quia qui recte uiuunt iuxta euāgelium, facile poterunt impetrare quæ postulant, idcirco orare eos pro se hortatur. **F**acile enim multi impetrant quod desiderant. ¶ **Salutate fratres omnes in osculo sancto.**) **S**ancta oscula sunt in saluatione **C**hristiana, cætera carnalia sunt, quia quicquid sine **C**hristo fit, carnale est, ac per hoc & mortale. **Q**ui enim autorem uitæ contemnit in morte est. ¶ **Adiuro uos per dominum ut legatur epistola hæc omnibus fratribus.**) **A**stringit eos, ut solliciti sint ad legendam epistolam cunctis fratribus, ut cognoscāt & laudes & admonitiones suas per quas fiant perfecti. ¶ **Gratia domini nostri Iesu Christi uobiscum.**) **S**ic illos in bonis operibus uult proficere, ut gratia domini nostri **I**esu **C**hristi per maneat in eis in æternum.

DIVI